

Številka: Up-515/14-43

Datum: 12. 10. 2017

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Slovenske demokratske stranke, Ljubljana, ki jo zastopa Odvetniška družba Matoz, o. p., d. o. o., Koper, na seji 12. oktobra 2017

odločilo:

1. Sodba Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 621/2013 z dne 4. 12. 2013, druga alineja točke I. 1) izreka sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani št. P 3162/2008 - III z dne 12. 11. 2012 in del II. točke izreka sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani št. P 3162/2008 - III z dne 12. 11. 2012, ki se nanaša na drugo alinejo točke I. 1) izreka iste sodbe, se razveljavijo, kolikor se nanašajo na trditve v zvezi s stečajnim postopkom Elana in zadeva se v tem obsegu vrne Okrožnemu sodišču v Ljubljani v novo odločanje.

2. V preostalem delu se ustavna pritožba zavrne.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Z izpodbijanima sodbama je bilo ugodeno tožbenim zahtevkom tožnika (nekdanjega svetovalca predsednika republike) za preklic določenih trditev, ki jih je pritožnica (politična stranka) objavila na svoji spletni strani, in za objavo izreka sodbe. Sporne trditve, za katere sta sodišči ocenili, da protipravno posegajo v tožnikovo čast in dobro ime, so naslednje: "... o udeležbi njegovega aktivnega sodelavca Francija Perčiča pri velikem puku tako ali tako nikoli ni bilo dvomov. Nenazadnje je aktivno svetoval že pri aferi Depala vas, pa tudi stečajni postopek Elana je vodil toliko časa, da so varčevalci Les banke po malem že pozabili, kdo jih je pravzaprav okradel."¹ Nosilno stališče sodišč je, da

¹ Prvostopenjsko sodišče je poleg tega ugodilo tudi tožbenima zahtevkoma za preklic trditev in objavo sodbe, ki sta se nanašala na pritožnične trditve o povezavah tožnika s Službo državne

so te trditve žaljive, pritožnica pa ni izkazala, da so resnične ali da je imela utemeljen razlog verjeti v njihovo resničnost. Tako naj bi trditev o udeležbi pri velikem puku pomenila udeležbo pri aferi korupcije in podkupovanja pri nakupu vojaške opreme v odmevni zadevi Patria, kar za povprečnega bralca pomeni bodisi moralno zavržno bodisi nezakonito ravnanje. Pritožnica pa po presoji sodišč ni dokazala, da je imela utemeljen razlog verjeti v resničnost tega zapisa, kajti zgolj sklicevala se je na "splošno znana dejstva in utemeljene razloge". Trditev o aktivnem svetovanju pri aferi Depala vas naj bi pomenila očitek tajnega, konspirativnega, nemoralnega ravnanja, pritožnica pa naj bi zgolj trdila, da je verjela informacijam o sodelovanju tožnika pri tem, ne da bi to dokazno podprla. Zapis v zvezi s stečajnim postopkom Elana po oceni sodišč povprečnemu bralcu insinuira, da je tožnik (določen čas stečajni upravitelj Elana, ki ga je stečajni senat razrešil iz krivdnih razlogov, stečajni postopek pa je trajal čez mero dolgo) stečajni postopek namenoma vodil toliko časa, da bi varčevalci Les banke pozabili, kdo jih je okradel, kar napeljuje k sklepu, da je tožnik vedoma prikrival tatu, ki si je prisvojil denar oškodovanih žrtev. Ta zapis naj bi tako vseboval očitek nedopustnega ravnanja tožnika kot stečajnega upravitelja, ne le podatek o dolgotrajnem teku stečajnega postopka in oškodovanju upnikov. Sodišči sta obrazložili, da pritožnica s sklicevanjem na časopisne članke, ki so obravnavali domnevne nepravilnosti v stečajnem postopku Elana, ni dokazala, da je imela utemeljene razloge verjeti v resničnost te objave. Višje sodišče je med drugim zapisalo, da je očitane nemoralnega in nezakonitega delovanja žaljivo in da pri tem prag za tožnika kot relativno osebnost javnega življenja, čigar delovanje je upravičeno podvrženo javni kritiki in čigar (tudi pretekla) družbena in politična aktivnost je predmet zanimanja javnosti, ne more biti nižji.

2. Pritožnica trdi, da sta sodišči z izpodbijano odločitvijo kršili 2., 14., 25. in 39. člen Ustave. Poudarja, da je z objavo uresničevala pravico do svobode izražanja. Ta naj bi imela v njenem primeru poseben pomen, kajti šlo je za izražanje nje kot politične stranke o političnem dogajanju. V ospredju njenega članka naj bi bila kritika seznama povabljenih na slavnostno večerjo ob državniškem obisku. Pritožnica naj bi orisala neprimerno in politično nekorektno ravnanje predsednika države, kar pomeni politično kritiko. Trdi, da o tožniku ni zapisala ničesar takega, za kar ne bi utemeljeno verjela, da je resnično, in to je tudi dokazala. Njen namen pri tem naj ne bi bil zaničevanje tožnika, temveč naj bi izrazila mnenje v obliki kritike z namenom informiranja javnosti o predsednikovih najozbiljših sodelavcih. Članek naj bi tako obravnaval tožnika kot visokega uradnika in politika, kot takšnega pa ga opredeljuje tudi njegovo preteklo delovanje. Politik naj bi moral trpeti tudi kritiko, ki je širša in ki zajema njegove svetovalce. Sodišči po mnenju pritožnice nista pojasnili, zakaj je pritožnica z zapisi o udeležbi tožnika pri velikem puku, aferi Depala vas in njegovem ravnanju pri stečaju Elana ravnala protipravno. Ker je pritožnica v članku omenila le "aktivno udeležbo v velikem puku", nezakonitosti pri tem pa tožniku ni očitala

varnosti, ter delno tožbenemu zahtevku za plačilo denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo tožnik utrpel zaradi vseh spornih trditev, vendar je Višje sodišče sodbo v tem delu razveljavilo in zadevo vrnilo v novo sojenje. Ta vsebina tako ni predmet izpodbijanja s to ustavno pritožbo.

niti se ni opredelila do njegove konkretne vloge v velikem poku, je prepričana, da bi moralo sodišče nedvomno pojasniti, zakaj je to žaljivo. Enako po njenem mnenju velja za zapis v zvezi z Depalo vasjo. Sodišči naj bi namreč v zvezi s tem zapisali, da gre za očitek tajnega, konspirativnega ravnanja, čeprav naj bi pritožnica zapisala, da je tožnik "aktivno svetoval", in naj mu ne bi očitala tistega, kar sta razumeli sodišči. Prav tako naj bi zakoniti zastopnik pritožnice pojasnil, zakaj je utemeljeno verjel temu, kar je bilo zapisano. Zato naj bi moralo Višje sodišče pojasniti, zakaj je takšen zapis pritožnice žaljiv in zakaj navajanj pritožnice o tem, da je utemeljeno verjela v resničnost zapisanega, ni štelo za dokazana. S tem naj bi bila poleg 39. člena kršena še 25. člen Ustave in enakost pred zakonom.

3. Senat Ustavnega sodišča je 20. 12. 2016 s sklepom št. Up-515/14 ustavno pritožbo sprejel v obravnavo. O tem je Ustavno sodišče skladno s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) obvestilo Višje sodišče v Ljubljani, skladno z drugim odstavkom istega člena ZUstS pa je ustavno pritožbo poslalo v odgovor nasprotni stranki iz pravnega postopka (tožniku).

4. Tožnik nasprotuje sprejemu ustavne pritožbe v obravnavo. Po njegovem mnenju je pritožnica zavedla Ustavno sodišče s trditvijo, da je izčrpala vsa pravna sredstva, saj naj predloga za dopustitev revizije ne bi vložila. Tožnik zato predlaga, naj jo Ustavno sodišče kaznuje v skladu s 34.a členom ZUstS. Glede na takšne očitke tožnika je Ustavno sodišče tega seznanilo s sklepom Vrhovnega sodišča o zavrnitvi pritožničinega predloga za dopustitev revizije. Tožnik vztraja, da pritožnica ni izčrpala pravnih sredstev: (i) ker ni že pred sodišči zatrjevala kršitve človekovih pravic oziroma temeljnih svoboščin, ampak je uveljavljala le kršitve materialnega in procesnega prava; (ii) ker v predlogu za dopustitev revizije ni navedla nobenega pomembnega pravnega vprašanja, zlasti ne z vidika pravice do svobode izražanja; (iii) ker ni ustrezno utemeljila zatrjevanega odstopa od ustaljene in enotne sodne prakse; in (iv) ker ni po vsebini izčrpala očitka o kršitvi pravice do pravnega sredstva. Poleg tega naj pritožnica predloga za dopustitev revizije ne bi vložila zoper tisti del sodbe sodišča prve stopnje, ki je bil potrjen s sodbo Višjega sodišča št. II Cp 1666/2014 z dne 5. 11. 2014, zato naj v tem delu pravnih sredstev niti formalno ne bi izčrpala. Tožnik zato vztraja, da je treba pritožničino ustavno pritožbo zavreči (sklic na sklep Ustavnega sodišča št. Up-373/14 z dne 11. 6. 2014, Uradni list RS, št. 47/14).

5. Tožnik utemeljuje, zakaj ustavna pritožba tudi po vsebini nima možnosti za uspeh. Strinja se z oceno sodišč o nedokazanosti pritožničnih trditev, da je utemeljeno verjela v resničnost spornih zapisov. Ker tega ni dokazala, naj bi namerno objavila neresnice in s tem nedopustno posegla v tožnikove osebne pravice. Oziroma, ker naj ne bi preverila resničnosti svojih trditev, naj bi pritožnica pri objavi spornih zapisov ravnala vsaj hudo malomarno. Tožnik poudarja, da sta sodišči pri tehtanju pravic v koliziji upoštevali njegovo družbeno vlogo, da sta ga torej šteli za relativno javno osebo (s čimer se sicer ne strinja in poudarja, da je bil v kabinetu predsednika zaposlen kot javni uslužbenec). Kljub temu naj bi sodišči pravilno sklenili, da tudi javna oseba ni dolžna trpeti neresnic, temveč

le upravičeno kritiko. Sporni zapisi naj ne bi pomenili upravičene kritike, saj naj ne bi prispevali k razpravi v splošnem interesu, povrh vsega pa naj bi bili objavljeni na nelegalni spletni strani. Tožnik prilaga odločbo o prekršku iz leta 2012, iz katere izhaja, da pritožnica ni predlagala vpisa spletne strani v razvid medijev pri pristojnem ministrstvu. Glede na vse navedeno tožnik Ustavnemu sodišču predlaga, naj ustavno pritožbo v primeru, da je ne bo zavrglo, zavrne. Z morebitno ugoditvijo ustavni pritožbi bi bilo po tožnikovem mnenju nedopustno poseženo v njegovi pravici do sodnega varstva in do pravnega sredstva.

6. Pritožnica zavrača tožnikova stališča iz odgovora na ustavno pritožbo.

B. – I.

O izpolnjenosti procesnih predpostavk

7. Po prvem odstavku 51. člena ZUstS se ustavna pritožba lahko vloži šele, ko so izčrpana vsa pravna sredstva. Pritožnica je zoper izpodbijani del pravnomočne sodbe vložila predlog za dopustitev revizije, ki je bil s sklepom Vrhovnega sodišča št. II DoR 29/2014 z dne 9. 4. 2014 zavrjen. S tem je pravna sredstva formalno izčrpala. Zmotno je tako tožnikovo stališče o neizčrpanju pravnih sredstev iz razloga, ker naj pritožnica v predlogu za dopustitev revizije ne bi zastavila nobenega pomembnega pravnega vprašanja. Za sklep o formalnem izčrpanju pravnih sredstev zadošča, da je pritožnica po presoji Vrhovnega sodišča zadostila zahtevi iz četrtega odstavka 367.b člena Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 in 10/17 – ZPP) po konkretni navedbi spornega pravnega vprašanja – da je bil torej pritožničin predlog za dopustitev revizije zavrjen, in ne kot nepopoln zavržen.² Tožnikove trditve, da pritožnica ni formalno izčrpala pravnih sredstev zoper tisti del odločitve sodišča prve stopnje, ki je bil potrjen s sodbo Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 1666/2014 z dne 5. 11. 2014, niso upoštevne, saj navedena odločitev ni predmet tega postopka z ustavno pritožbo.

8. Skladno z ustaljeno ustavnosodno presojo zahteva po izčrpanju pravnih sredstev ne pomeni le formalnega izčrpanja v obliki vložitve pravnega sredstva. Pomeni tudi zahtevo po materialnem izčrpanju, torej po vsebinskem uveljavljanju kršitev ustavnih pravic že v vloženi pravnih sredstvih.³ Vendar je zmotna tožnikova teza, da bi pritožnica v ustavni pritožbi uveljavljane ustavnopravne očitke po vsebini izčrpala le, če bi se že v postopku pred sodišči izrecno sklicevala na kršitve ustavnih pravic oziroma temeljnih svoboščin. Za zagotovitev ustavnosodnega preizkusa sodne odločbe z vidika kršitve posameznih

² Prim. 6. točko obrazložitve sklepa Ustavnega sodišča št. Up-678/09 z dne 20. 10. 2009 (Uradni list RS, št. 88/09, in OdlUS XVIII, 92).

³ Prim. 18. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-39/95 z dne 16. 1. 1997 (OdlUS VI, 71).

ustavnih določb zadošča, da pritožnik v postopku pred sodišči po vsebini uveljavlja enake okoliščine oziroma argumente, ki jih nato v utemeljitev očitka o kršitvi ustavnih pravic oziroma temeljnih svoboščin uveljavlja v ustavni pritožbi.⁴ Tej zahtevi je pritožnica zadostila. V postopku pred sodišči je namreč po vsebini uveljavljala enake postopkovne kršitve, s katerimi sedaj utemeljuje kršitev ustavnega procesnega jamstva obrazložene sodne odločbe oziroma dolžnosti Višjega sodišča do opredelitve. Dejstvo, da so lahko ti očitki (tudi kolikor se nanašajo na odločitev Višjega sodišča) pomembni le z vidika 22. člena in ne z vidika 25. člena Ustave,⁵ ne vpliva na preizkus njihove vsebinske izčrpanosti. Očitke o kršitvi ustavne pravice do svobode izražanja pa je pritožnica izrecno uveljavljala že v postopku pred sodišči. Tako v predlogu za dopustitev revizije kot v pritožbi se je namreč sklicevala na jamstva iz 39. člena Ustave. Ker je torej pritožnica po vsebini izčrpala vse očitke, ki jih uveljavlja v ustavni pritožbi, ni utemeljen tožnikov predlog, naj Ustavno sodišče ustavno pritožbo zavrže.⁶ Očitka o arbitrarnem odstopu od ustaljene enotne sodne prakse pritožnica v ustavni pritožbi ne uveljavlja, zato ni pomembno, ali ga je izčrpala.

B. – II.

Izhodišče presoje

9. Pritožnica med drugim trdi, da sta sodišči kršili njeno pravico do svobode izražanja, zagotovljeno v prvem odstavku 39. člena Ustave, ker je nista ustrezno uravnovesili s pravico tožnika do varstva časti in dobrega imena. Pravica do svobode izražanja naj bi imela v njenem primeru poseben pomen, ker naj bi šlo za izražanje nje kot politične stranke o političnem dogajanju. V spornem članku naj bi pritožnica izrazila mnenje v obliki kritike z namenom informiranja javnosti o predsednikovih najožjih sodelavcih, ki so bili povabljeni na slavnostno večerjo ob državniškem obisku. Članek naj bi tako obravnaval tožnika kot visokega uradnika in politika, kot takšnega pa naj bi ga opredeljevalo tudi njegovo preteklo delovanje. Šlo naj bi torej za upravičeno politično kritiko.

10. Po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča pravica do osebnega dostojanstva iz 34. člena Ustave in jamstvo nedotakljivosti osebnostnih pravic iz 35. člena Ustave skupaj varujeta posameznikovo pravico, da se mu prizna vrednost, ki jo ima kot človek, in vrednost, ki jo je pridobil z legitimnim razvojem svoje osebnosti (v očeh družbe), torej pravico do časti in

⁴ Prim. 8. točko obrazložitve sklepa Ustavnega sodišča št. Up-106/02 z dne 25. 4. 2002 (OdlUS XI, 128).

⁵ Prim. 6. in 8. točko obrazložitve odločbe št. Up-399/05 z dne 15. 5. 2008 (Uradni list RS, št. 55/08, in OdlUS XVII, 32).

⁶ Zadeva št. Up-373/14 ni primerljiva z obravnavano. Tam je pritožnik predlagal, naj Ustavno sodišče obravnava ustavno pritožbo pred izčrpanjem izrednega pravnega sredstva, vendar po oceni Ustavnega sodišča pogoji za izjemno obravnavo po drugem odstavku 51. člena ZUstS niso bili izpolnjeni.

dobrega imena oziroma ugleda.⁷ Svoboda izražanja pa je (v splošnem) varovana v okviru prvega odstavka 39. člena Ustave. Ustavno sodišče ustaljeno pripisuje velik pomen svobodi novinarskega izražanja oziroma tiska in poudarja visoko raven dopustnosti pisanja o političnih vprašanjih in o zadevah javnega pomena.⁸ Do tega, kakšno stopnjo varstva zagotavlja ta ustavna določba pravici do svobode izražanja politične stranke, se Ustavno sodišče še ni vsebinsko opredelilo.

11. V skladu s prvim odstavkom 39. člena Ustave lahko vsakdo svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Po ustaljeni ustavnosodni presoji so pravne osebe lahko deležne varstva ustavnih pravic, če se posamezna pravica glede na svojo vsebino in naravo lahko nanaša tudi nanje,⁹ pri čemer je obseg tega varstva prilagojen naravi posameznega tipa pravne osebe.¹⁰ Ustavno sodišče priznava visoko stopnjo varstva svobodi izražanja pravnih oseb, ki se profesionalno ukvarjajo z javnim obveščanjem, zaradi njihove ključne vloge v demokratični družbi pri širjenju informacij o zadevah v javnem interesu.¹¹ Nižjo stopnjo varstva priznava Ustavno sodišče svobodi izražanja pravnih oseb izrazito komercialne narave, saj se ta praviloma manifestira v obliki ekonomskega oglaševanja.¹²

12. Politična stranka je organizirano združenje posameznikov, ki uresničuje svoje politične cilje z demokratičnim oblikovanjem politične volje posameznikov in s predlaganjem kandidatov oziroma kandidatov na demokratičnih volitvah.¹³ Ključno sredstvo njenega delovanja je prepričevanje javnosti, naj demokratično oblikovanje politične volje zaupa njej. Svoboda izražanja je zato za normalno delovanje politične stranke bistvenega pomena. Politična stranka ni le kolektivna platforma za uveljavljanje pravic posameznikov do svobode izražanja, ampak ima tudi pomembno vlogo pri zagotavljanju informiranosti njenih (potencialnih) volivcev o pomembnih političnih temah.

⁷ Prim. 10. točko obrazložitve odločbe št. U-I-226/95 z dne 8. 7. 1999 (Uradni list RS, št. 60/99, in OdlUS VIII, 174) in 11. točko obrazložitve odločbe št. Up-407/14 z dne 14. 12. 2016 (Uradni list RS, št. 2/17).

⁸ Prim. 12. točko obrazložitve odločbe št. Up-407/14 ter 7. in 15. točko obrazložitve odločbe št. Up-530/14 z dne 2. 3. 2017 (Uradni list RS, št. 17/17).

⁹ Prim. 3. točko obrazložitve sklepa št. Up-10/93 z dne 20. 6. 1995 (OdlUS IV, 164) in 18. točko obrazložitve odločbe št. U-I-40/12 z dne 11. 4. 2013 (Uradni list RS, št. 39/13, in OdlUS XX, 5).

¹⁰ Prim. 9. točko obrazložitve odločbe št. Up-530/14.

¹¹ Prim. 34. točko obrazložitve odločbe št. Up-20/93 z dne 19. 6. 1997 (OdlUS VI, 181) in 5. točko obrazložitve odločbe št. Up-570/09 z dne 2. 2. 2012 (Uradni list RS, št. 18/12, in OdlUS XIX, 40). Glej tudi odločbo št. U-I-106/01 z dne 5. 2. 2004 (Uradni list RS, št. 16/04, in OdlUS XIII, 7), v kateri je Ustavno sodišče enako varstvo priznalo javnemu zavodu RTV Slovenija (glej 6. in 7. točko obrazložitve).

¹² Glej 19. in 21. točko obrazložitve odločbe št. U-I-141/97 z dne 22. 11. 2001 (Uradni list RS, št. 104/01, in OdlUS X, 193).

¹³ Glej 1. člen Zakona o političnih strankah (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo in nasl. – ZPolS).

S tem pomembno prispeva k svobodni politični razpravi, ki je temeljna značilnost demokratične pluralne družbe. Zaradi take vloge politične stranke v svobodni demokratični družbi in zaradi spoštovanja svobodnih demokratičnih volitev, splošne in enake volilne pravice (prvi odstavek 43. člena Ustave) in načela parlamentarne demokracije (3. člen Ustave) je treba priznati pravici politične stranke do svobode izražanja o političnih vprašanjih v širšem smislu, torej tudi o vprašanjih splošnega pomena, visoko stopnjo varstva.¹⁴

13. Tudi po presoji Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) mnenjske izjave politikov v okviru splošne svobode izražanja, zagotovljene v prvem odstavku 10. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP), izstopajo.¹⁵ Pri tem ESČP pojma politik oziroma politični govor razume široko. Ne gre le za izjave izvoljenih predstavnikov, ključen je prispevek k politični razpravi o polemičnih temah.¹⁶ Malo je prostora za omejitve iz drugega odstavka 10. člena EKČP pri političnem govoru in pri debati o vprašanjih v javnem interesu.¹⁷ Posegi v tovrstne izjave so podvrženi enakim zahtevam sorazmernosti kot posegi v svobodo tiska oziroma medijev.¹⁸

14. ESČP priznava političnim strankam ključno vlogo pri spodbujanju pluralizma in pri zagotavljanju ustreznega delovanja demokracije. Vse dokler je mogoče njihovo delovanje razumeti kot del kolektivnega izvrševanja pravice do svobode izražanja, so politične stranke deležne posebnega varstva pravic iz 10. člena EKČP.¹⁹ Politične stranke uživajo široko svobodo izražanja ne le med volilno kampanjo,²⁰ ampak tudi po volitvah, saj voljeni

¹⁴ Podobno Ustavno sodišče v 6. in 7. točki obrazložitve odločbe št. Up-462/02 z dne 13. 10. 2004 (Uradni list RS, št. 120/04, in OdiUS XIII, 86) glede svobode govora opozicijskega poslanca o političnih vprašanjih. Glej tudi K. Jaklič v: L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 417.

¹⁵ Glej C. Grabenwarter, European Convention on Human Rights: Commentary, V. C. H. Beck, München 2014, str. 269.

¹⁶ Prav tam. Glej tudi 42. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Bowman proti Združenemu kraljestvu* z dne 19. 2. 1998 in 41. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt proti Avstriji* z dne 26. 2. 2002.

¹⁷ Prim. denimo sodbi ESČP v zadevah *Thorgeir Thorgeirson proti Islandiji* z dne 25. 6. 1992, 64. točka obrazložitve, in *Dupuis in drugi proti Franciji* z dne 7. 6. 2007, 40. točka obrazložitve.

¹⁸ ESČP je v sodbi v zadevi *Steel in Morris proti Združenemu kraljestvu* z dne 15. 2. 2005 zavrnilo ugovor britanske vlade, da uživa izjava pritožnikov, aktivistov nevladne organizacije, nižjo stopnjo varstva, kot če bi šlo za izjavo novinarjev (89. točka obrazložitve). Glej tudi C. Grabenwarter, nav. delo, str. 267.

¹⁹ Prim. 88. in 89. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Refah Partisi in drugi proti Turčiji* z dne 13. 2. 2003.

²⁰ Prim. 76. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Féret proti Belgiji* z dne 16. 7. 2009.

predstavnik predstavlja svoje volivce in ščiti njihove interese.²¹ Omejitev svobode izražanja voljenih predstavnikov ljudstva je zato podvržena najnatančnejši presoji (*the closest scrutiny*).²² Politične stranke imajo pravico braniti svoja stališča v javnosti, čeprav ta žalijo, šokirajo ali vznemirjajo del populacije.²³ Izražanje mnenj politika lahko vsebuje resne obtožbe, dokler te ne vsebujejo žaljivih izjav *ad personam*.²⁴ Položaj politika pa ni olajševalna okoliščina, ko gre za govor, ki spodbuja sovraštvo na verskih, etničnih ali kulturnih predsodkih in ki je grožnja socialnemu miru in politični stabilnosti v demokratičnih državah.²⁵ Zelo pomembno za politike, ko se izražajo v javnosti, je, da se izogibajo komentarjem, ki spodbujajo nestrpnost. Njihova dolžnost je braniti demokracijo in njena načela, kajti njihov ultimativni cilj je vladati.²⁶ Če politična stranka spodbuja k nasilju ali zagovarja politiko, sovražno do demokratičnih načel, ni upravičena do varstva na podlagi 10. člena EKČP.²⁷

Tehtanje ustavne pravice do svobode izražanja in človekove pravice do časti in dobrega imena

15. V obravnavanem primeru gre torej za kolizijo dveh ustavnih pravic: pravice politične stranke do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave na eni strani in pravice tožnika do varstva časti in dobrega imena, varovane s 34. in 35. členom Ustave, na drugi. Nobena od teh pravic ni absolutna in brezmejna. Vsaka od njiju je omejena s pravicami oziroma svoboščinami drugih (tretji odstavek 15. člena Ustave). Skladno z ustaljeno ustavnosodno presojo mora sodišče v primerih kolizije dveh ustavnih pravic izreči, kakšno naj bo glede na konkretne okoliščine posameznega primera njuno sobivanje.²⁸ V obravnavanem primeru mora tako tehtati med težo, s katero sporne izjave krnijo čast in dobro ime tožnika, in oviranostjo, ki jo za svobodo izražanja politične stranke pomeni dolžnost preklica spornih trditev ter objave izreka sodbe na njeni spletni strani. Pri tem tehtanju mora sodišče ovrednotiti pomen in cilj vsake od kolidirajočih pravic. Ustavnosodna presoja in judikatura ESČP sta že izoblikovali številna merila, ki jih mora sodišče pri tovrstnem tehtanju upoštevati in se do njih opredeliti.

16. Ustavno sodišče tako v postopku z ustavno pritožbo preizkuša, ali so sodišča pri sojenju opravila tehtanje pravic v koliziji, torej, ali niso ene od ustavnih pravic nemara

²¹ Prim. sodbe ESČP v zadevah *Jerusalem proti Avstriji* z dne 27. 2. 2001, 36. točka obrazložitve, *Castells proti Španiji* z dne 23. 4. 1992, 42. točka obrazložitve, in *Kubaszewski proti Poljski* z dne 2. 2. 2010, 42. točka obrazložitve.

²² Prim. sodbi ESČP v zadevah *Kubaszewski proti Poljski* in *Lombardo in drugi proti Malti* z dne 24. 4. 2007, 53. točka obrazložitve.

²³ Prim. 77. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Féret proti Belgiji*.

²⁴ Glej 44. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Kubaszewski proti Poljski*.

²⁵ Glej 75. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Féret proti Belgiji*.

²⁶ Prav tam.

²⁷ Tako ESČP v sodbi v zadevi *Refah Partisi in drugi proti Turčiji*, 98. točka obrazložitve.

²⁸ Tako Ustavno sodišče med drugim v 13. točki obrazložitve odločbe št. Up-530/14.

prezrla. Če so tehtanje opravila, Ustavno sodišče preizkuša, ali so pri tem upoštevala ustavnopravno odločilne okoliščine oziroma merila, izoblikovana v praksi Ustavnega sodišča in ESČP (na primer interes javnosti do seznanjenosti z informacijo; kakšna je družbena vloga osebe, na katero se objava nanaša, kontekst izjave in tega, ali je izjava odziv na predhodno ravnanje naslovnika izjave, itd.).²⁹ Če tovrstnih meril oziroma ustavnopravno pomembnih okoliščin sodišča pri svoji presoji niso prezrla, Ustavno sodišče presoja tudi, ali so jih glede na pomen in cilj upoštevanih ustavnih pravic ustrezno ovrednotila.³⁰

17. Iz izpodbijanih sodb izhaja, da sta se sodišči zavedali soobstoja in kolizije pritožnične pravice do svobode izražanja na eni strani in tožnikove pravice do časti in dobrega imena na drugi strani. Sodišči sta tudi upoštevali ustavnopravno pomembne okoliščine oziroma merila, ki sta jih za primer kolizije teh pravic izoblikovala Ustavno sodišče in ESČP, in sicer: (i) da so bili sporni zapisi objavljeni na spletni strani politične stranke kot mediju specifične narave, zaradi česar je treba priznati njeni svobodi izražanja posebno težo;³¹ (ii) da je tožnik kot naslovnik spornih izjav glede na svojo družbeno vlogo (svetovalec predsednika države) javna oseba, katere delovanje je podvrženo javni kritiki;³² (iii) da je v tem kontekstu podan interes javnosti tudi glede informacij o pretekli družbeni in politični aktivnosti tožnika;³³ (iv) da je morala imeti pritožnica utemeljen razlog verjeti v resničnost tistega, kar je trdila o tožniku, sicer civilno odgovarja za žaljivo obdolžitev.³⁴ Ustavno sodišče mora oceniti, ali sta sodišči ta merila glede na pomen in cilj kolidirajočih pravic ter glede na kontekst celotne zadeve tudi ustrezno ovrednotili.

18. Kritika člana kabineta predsednika države, objavljena na spletni strani parlamentarne stranke, nedvomno pomeni zapis v političnem kontekstu. Očiten predmet javne razprave v demokratični družbi je, kakšna so sedanja in pretekla navzven, v javnost usmerjena dejanja oziroma delovanja visokega uslužbenca šefa države.³⁵ Posebej tehtni razlogi morajo zato obstajati za omejitev svobode izražanja pritožnice v obravnavanem primeru (glej 12.–14. točko obrazložitve te odločbe). Pri tem ni pomembno, da je šlo za objavo na svetovnem spletu (in ali je bila pritožničina spletna stran uradno vpisana v razvid medijev ali ne). Ključno je, da je šlo za politično razpravo v javnem interesu. Zato uživa takšen

²⁹ O merilih ESČP Ustavno sodišče podrobno v 16. točki obrazložitve odločbe št. Up-407/14.

³⁰ Prim. 14. ter 20.–22. točko obrazložitve odločbe št. Up-530/14.

³¹ Prim. 63. in 77. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Féret proti Belgiji*.

³² Prim. sodbo ESČP v zadevi *Dupuis in drugi proti Franciji*, 40. točka obrazložitve, v kateri so se sporni zapisi nanašali na enega najožjih sodelavcev predsednika Mitterranda.

³³ Prim. denimo 67. in 68. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Tavares de Almeida Fernandes in Almeida Fernandes proti Portugalski* z dne 17. 1. 2017.

³⁴ Prim. denimo 67.–72. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Busuioc proti Moldaviji* z dne 21. 12. 2004.

³⁵ Poskus ločevanja med kritiko kadrovanja predsednika države in kritiko delovanja javnega uslužbenca predsednika države, ki ga je kot dodaten argument za stališče o neupravičeni kritiki tožnika zapisalo Okrožno sodišče, tako ni sprejemljiv.

zapis enako stopnjo varstva, kot če bi bil objavljen na kakšen drug način.³⁶ Ustavno sodišče ugotavlja, da je Višje sodišče v izpodbijani sodbi pritožničnemu političnemu izražanju v tem pogledu priznalo z vidika 39. člena Ustave ustrezno stopnjo varstva s tem, ko je zapisalo, da je obravnavana situacija sicer podobna novinarskemu poročanju, vendar kljub temu nekoliko posebna, ker gre za spletno stran politične stranke kot medija specifične narave, kar je treba upoštevati pri tehtanju pravic v koliziji.

19. Skladno z izhodišči Ustavnega sodišča in ESČP je tudi stališče sodišč, da je glede na tožnikovo družbeno vlogo teža njegove pravice do časti in ugleda v koliziji s pravico politične stranke do izražanja o njegovih družbenih dejanjih ustrezno majhna. Tožnik res ni politik v pravem pomenu besede, vendar sta ga sodišči kot visokega uslužbenca šefa države, ki je že z zasedbo takega delovnega mesta (ne glede na njegovo siceršnjo prepoznavnost) vstopil v politični prostor, pravilno šteli za javno osebo, ki mora v primerjavi z običajnimi posamezniki trpeti širše meje dopustne kritike v zvezi s svojimi, v javnost usmerjenimi dejanji.³⁷

20. Javni uslužbenci (v širšem smislu, kot ta pojem uporablja ESČP) se sicer ne izpostavljajo namerno pogledu javnosti kot politiki. Kljub temu lahko veljajo v okoliščinah konkretnega primera širše meje sprejemljive kritike v zvezi z izvrševanjem njihovih pristojnosti tudi zanje.³⁸ Meje sprejemljive kritike so nekoliko ožje pri tistih javnih uslužbencih, ki jih je treba obvarovati pred žaljivimi in zlonamernimi verbalnimi napadi, ki utegnejo vplivati na izvrševanje njihovih dolžnosti in ki zmanjšujejo zaupanje javnosti v institucijo, ki ji pripadajo (kot so državni tožilci, policisti in sodniki).³⁹ A tudi v takem primeru je treba interese po zaščiti uravnotežiti s svobodo tiska oziroma javne razprave o zadevah javnega pomena.⁴⁰ Predvsem pa taka posebna zaščita ne velja za vse osebe, ki jih zaposlujejo država ali družbe v državni lasti. ESČP je že sprejelo stališče, da mora zaradi velikega pomena javne debate o določenem vprašanju večjo stopnjo tolerantnosti do kritike v zvezi s svojim delom pokazati: (i) član uprave letališča v državni lasti (sodba v

³⁶ Glej denimo sodbo ESČP v zadevi *Renaud proti Franciji* z dne 25. 2. 2010, v kateri je ESČP priznalo visoko stopnjo varstva kritičnim izjavam ustanovitelja lokalnega združenja, ki so bile objavljene na račun župana v zvezi z načrtovanim gradbenim projektom na spletni strani združenja. Glej tudi European Court of Human Rights, Internet: Case-law of the European Court of Human Rights, Council of Europe, 2015, str. 32, dostopno na <http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_internet_ENG.pdf> .

³⁷ Prim. 37. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Krone Verlag GmbH & CO. KG proti Avstriji* z dne 26. 2. 2002.

³⁸ Glej sodbi ESČP v zadevah *Janowski proti Poljski* z dne 21. 1. 1999, 33. točka obrazložitve, in *Nikula proti Finski* z dne 21. 3. 2002, 48. točka obrazložitve.

³⁹ Prav tam. Glej tudi odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015 (Uradni list RS, št. 37/15), 16. točka obrazložitve. Dopustnost omejitve svobode izražanja zaradi varovanja avtoritete in nepristranskosti sodstva izhaja že iz drugega odstavka 10. člena EKČP.

⁴⁰ Tako ESČP med drugim v sodbi v zadevi *Busuioc proti Moldaviji*, 64. točka obrazložitve. Glej tudi odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1128/12.

zadevi *Busuioc proti Moldaviji*, 64. točka obrazložitve), (ii) nekdanji direktor državnega Urada za varstvo pred radioaktivnimi sevanji (sodba v zadevi *Mamère proti Franciji* z dne 7. 11. 2006, 27.–30. točka obrazložitve), (iii) generalni direktor družbe, ki je izvajala javno službo dobave vode in jo je subvencionirala država (sodba v zadevi *Tănăsoaica proti Romuniji* z dne 19. 6. 2012, 46. točka obrazložitve), itd. Ustavno sodišče je podobno stališče sprejelo glede odgovornega urednika razvedrilnih oddaj na nacionalni televiziji (glej 11. točko obrazložitve odločbe št. Up-584/12 z dne 22. 5. 2014, Uradni list RS, št. 42/14, in OdlUS XX, 34). To seveda ne pomeni, da veljajo širše meje sprejemljive kritike nujno za vse osebe, ki jih zaposluje država, na kateremkoli položaju oziroma v katerikoli službi.⁴¹ Vendar je v obravnavani zadevi glede na tožnikovo funkcijo svetovalca predsednika države v upoštevnem obdobju in glede na politični kontekst, v katerem so bili sporni zapisi objavljeni, očitno, da je tožnik dolžan trpeti širše meje sprejemljive kritike v zvezi s svojimi poklicnimi oziroma družbenimi ravnanji – še posebej, če naj bi šlo pri tem za nezakonita oziroma nemoralna ravnanja.⁴² Javna razprava o takih temah je namreč še bolj utemeljeno predmet javnega interesa. Sporno z vidika pritožnične pravice do svobode izražanja je zato stališče Višjega sodišča, da pri očitjanju nemoralnega in nezakonitega delovanja, ker je to ne glede na (ne)resničnost takih očitkov žaljivo, prag za tožnika ne more biti nižji. Tožnik mora glede na svojo družbeno vlogo prenašati tudi žaljive, v ugled posegajoče trditve o tem, da je storil nekaj nezakonitega oziroma nemoralnega. Meje dopustne kritike takih trditvev, podanih v okviru politične razprave, so presežene šele, ko gre za neresnične oziroma slaboverne trditve. Zato je Ustavno sodišče v nadaljevanju preizkusilo stališča sodišč v zvezi s tem ustavnopravno pomembnim vprašanjem.

21. Pri oceni, ali gre za še sprejemljivo kritiko ali za neupravičen osebni napad, ki nedopustno posega v tožnikovo pravico do časti in ugleda, je ključnega pomena razlikovanje med izjavami o dejstvih in vrednostnimi sodbami.⁴³ Obstoje dejstev je namreč

⁴¹ Prim. 27. točko obrazložitve sodbe v zadevi *Mamère proti Franciji*. Tako je denimo ESČP v sodbi v zadevi *Nilsen in Johnsen proti Norveški* z dne 25. 11. 1999 menilo, da vladni strokovnjak (ta je bil vodja v okviru ministrstva ustanovljene preiskovalne komisije) ne more biti primerjan s politikom, a da je bil v konkretnem primeru dolžan trpeti širše meje sprejemljive kritike zaradi svoje udeležbe v javni debati (glej 52. točko obrazložitve).

⁴² Prim. 40. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Dupuis in drugi proti Franciji*.

⁴³ Glej C. Grabenwerter, nav. delo, str. 267. Glej tudi sodbi ESČP v zadevah *Jerusalem proti Avstriji*, 44. in 45. točka obrazložitve, in *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt proti Avstriji*, 46.–48. točka obrazložitve. Tudi v nemškem prostoru je razlikovanje med dejstvi in vrednostnimi sodbami ključno pri oceni dopustnosti posega v ugled posameznika (prim. K. Wegner in C. Schmelz v: H.-P. Götting, C. Schertz, W. Seitz et al., *Handbuch des Persönlichkeitsrechts*, Verlag C. H. Beck, München 2008, str. 492). V Republiki Sloveniji že Ustava v prvem odstavku 39. člena razločuje med vestmi in mnenji.

mogoče dokazovati, resničnosti vrednostnih sodb pa ne.⁴⁴ Zato pomeni zahteva po dokazovanju resničnosti slednjih kršitev svobode mnenja (*freedom of opinion*), ki je del pravice do svobode izražanja.⁴⁵ Pri vrednostnih sodbah za sorazmernost posega zadošča že dovoljšna podlaga v dejstvih (*sufficient factual basis*). Vrednostna sodba je tako pretirana le, če nima nobene podlage v dejstvih, ki bi jo podpirala.⁴⁶ Izjavitelji morajo biti torej bolj skrbni, ko izjavljajo dejstva, kakor pri podajanju vrednostnih sodb.⁴⁷ Zato je klasifikacija izjave za eno ali drugo ključnega pomena. To nalaga Ustavnemu sodišču, da preizkusi to kvalifikacijo sodišč.

O vrednotenju zapisa o udeležbi pri velikem poku in aferi Depala vas

22. Po oceni sodišč pomenijo sporni zapisi trditve o dejstvih. Ni dvoma, da gre pri zapisih o udeležbi tožnika pri velikem poku in pri aferi Depala vas za trditve o dejstvih, in ne za vrednostne sodbe. Ob tem pa pritožnica po oceni sodišč ni navedla nobenih okoliščin, ki bi izkazovale, da je imela utemeljene razloge verjeti v resničnost svojih navedb. Kajti zgolj sklicevanje na "splošno znana dejstva" in na to, da "je pač verjela informacijam o sodelovanju tožnika", po oceni sodišč za razbremenitev odgovornosti ne zadošča. Pritožnica v ustavni pritožbi navaja, da je v postopku dokazala, da je utemeljeno verjela v resničnost tistega, kar je objavila o tožniku. S tem polemizira z dokazno oceno sodišč, ki sama po sebi ne more biti predmet preizkusa Ustavnega sodišča. Pri tem pritožnica konkretizirano uveljavlja le, da je njen zakoniti zastopnik med zaslišanjem pojasnil, zakaj je v zvezi z afero Depala vas utemeljeno verjel zapisanemu. To naj bi po njenem mnenju nalagalo Višjemu sodišču dolžnost podrobnejše opredelitve do njenih pritožbenih očitkov. Ustavno sodišče je vpogledalo v sodni spis zadeve ter ugotovilo, da gre tudi v tem delu za očitno neutemeljen očitek. Iz zapisnika o zaslišanju zakonitega zastopnika pritožnice namreč izhaja, da je ta v zvezi s spornim zapisom izpovedal le, kar je ugotovilo že sodišče prve stopnje, namreč, da je to "splošno znano dejstvo" in da je tudi tožnik med zaslišanjem v pravdi potrdil, da so bili akterji Depale vasi "pravzaprav zaposleni v istem hodniku istega podjetja in bi bilo naravnost absurdno pričakovati, da o tem niso nič govorili". Očitno je, da pritožnica s sklicevanjem na tako izpoved svojega zakonitega zastopnika ni dokazala, da bi imela kakršnokoli podlago za verjetje v resničnost zapisanega. Zato ni obstajala iz 22. člena Ustave izhajajoča dolžnost Višjega sodišča po podrobnejši utemeljitvi svojega stališča, pritrjujočega stališču sodišča prve stopnje o premajhni dokazni aktivnosti pritožnice. Po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča namreč ni ustavna zahteva, da bi Višje sodišče v primeru, ko se strinja z utemeljitvijo sodišča prve

⁴⁴ Glej denimo sodbi ESČP v zadevah *Jerusalem proti Avstriji*, 42. točka obrazložitve, in *Steel in Morris proti Združenemu kraljestvu*, 87. točka obrazložitve. Glej tudi odločbo Ustavnega sodišča št. Up-462/02, 9. točka obrazložitve.

⁴⁵ Tako ESČP med drugim v sodbi v zadevi *Jerusalem proti Avstriji*.

⁴⁶ Glej denimo sodbo ESČP v zadevi *Busuioc proti Moldaviji*, 61. točka obrazložitve.

⁴⁷ Glej A. Van Rijn v: P. Van Dijk, F. Van Hoof, A. Van Rijn, L. Zwaak (ur.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 4. izdaja, Intersentia, Antwerpen - Oxford 2006, str. 794–795.

stopnje, pritožnik pa v pritožbi ne uveljavlja novih pravnih argumentov, izčrpno ponavljalo razloge za odločitev.⁴⁸

23. Glede na navedeno v obravnavani zadevi po oceni Ustavnega sodišča nedvomno tudi ne gre za položaj, ko bi sodišče pritožnici postavilo z vidika svobode izražanja prezahtevna merila dokazovanja dobre vere. Podobno kot za novinarje namreč tudi za druge osebe, ki se vključujejo v javno debato, velja, da morajo ravnati v dobri veri, da imajo dovolj podlage za to, da verjamejo v resničnost objavljenih dejstev.⁴⁹ Te dolžnosti ni prost niti politik pri kritičnem izjavljanju o političnem nasprotniku v parlamentarni debati, ki pomeni politični govor *par excellence*.⁵⁰ To dolžno skrbnost je pritožnica v obravnavani zadevi po oceni Ustavnega sodišča brez dvoma prekršila, upošteva pri tem tako pomen spornih izjav za ugled tožnika kot dejstvo, da pritožnica ni dokazala, da bi imela za sporne trditve kakršnokoli podlago v dejstvih.⁵¹ Ker torej pritožnica ni dokazala, da je utemeljeno verjela v resničnost svojih trditev o udeležbi tožnika pri velikem poku in pri aferi Depala vas, ki so po oceni sodišč zaradi negativne konotacije takih zapisov žaljivi, v izpodbijani sodbi naloženi ji dolžnosti preklica teh trditev in objave izreka sodbe po presoji Ustavnega sodišča nista nesprejemljivi z vidika njene pravice do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave.⁵² Tako se izkaže, da z vidika pritožnične pravice do svobode izražanja pretirano omejujoče izhodišče Višjega sodišča o tem, kakšne trditve je tožnik dolžan trpeti glede na svojo družbeno vlogo, v tem delu ni nedopustno vplivalo na rezultat tehtanja pravic v koliziji.

O obrazloženosti žaljivega pomena izjav

24. Pritožnica sodiščema še očita, da nista dovolj pojasnili svojega stališča o žaljivosti spornih zapisov. Po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča pomeni procesno jamstvo obrazložene sodne odločbe samostojno in avtohtono prvino pravice do poštenega sojenja, ki jo na vseh stopnjah sojenja zagotavlja pravica do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave.⁵³ Zato je Ustavno sodišče opravilo preizkus izpodbijanih sodb v delu, ki se

⁴⁸ Glej denimo odločbo št. Up-590/05 z dne 17. 4. 2008 (Uradni list RS, št. 53/08, in OdlUS XVII, 30), 9. točka obrazložitve.

⁴⁹ Prim. sodbo ESČP v zadevi *Steel in Morris proti Združenemu kraljestvu*, 90. točka obrazložitve, v kateri je ESČP tako stališče sprejelo glede aktivistov nevladne organizacije. Enako stališče je sprejeto tudi v nemškem prostoru (glej E. Wanckel in C. Schmelz v: H.-P. Götting in drugi, nav. delo, str. 373 in 484).

⁵⁰ Prim. odločitev ESČP v zadevi *Keller proti Madžarski* z dne 4. 4. 2006 (opozicijski poslanec je v parlamentu očital ministru, da je namenoma, iz osebnih razlogov, zanemaril svoje poklicne dolžnosti) ter odločbo Ustavnega sodišča št. Up-462/02, 9. in 11. točka obrazložitve (opozicijski poslanec je na seji Državnega zbora očital korupcijo državnemu podsekretarju).

⁵¹ Prim. E. Wanckel in C. Schmelz v: H.-P. Götting in drugi, nav. delo, str. 373 in 484–485.

⁵² Prim. 67.–72. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Busuioc proti Moldaviji*.

⁵³ Glej 11. točko obrazložitve odločbe št. Up-162/09 z dne 16. 12. 2010 (Uradni list RS, št. 3/11) ter 6. in 8. točko obrazložitve odločbe št. Up-399/05.

nanaša na trditve o udeležbi pri velikem poku in aferi Depala vas, še z vidika tega ustavnega procesnega jamstva.

25. Sodišči sta utemeljili, da pomeni trditev o udeležbi pri velikem poku udeležbo pri zadevi Patria, to pa pri povprečnem bralcu ne vzbuja dvoma o tem, da gre bodisi za moralno zavržno dejanje bodisi za nezakonito ravnanje. Dalje sta utemeljili, da pomeni trditev o aktivnem svetovanju pri aferi Depala vas brez dvoma očitek o tajnem, konspirativnem, nemoralnem ravnanju. Trditve o udeležbi pri nemoralnem in nezakonitem dejanju pa so po oceni sodišč žaljive. Pritožnica niti v pravdi niti v ustavni pritožbi ni podala svojega – tožnikovemu nasprotujočega – videnja vsebine pojmov aktivnega svetovanja pri aferi Depala vas in udeležbe pri velikem poku. Pritožnica torej ni ponudila drugačne razlage spornih zapisov, ki bi morebiti utemeljevala sklep, da gre za vrednostno nevtralne, torej za tožnikovo javno podobo docela nepomembne trditve. Branila se je le s pavšalnimi trditvami, da ne gre za žaljive zapise, in nato (v pritožbi in predlogu za dopustitev revizije), da sodišče tega ni obrazložilo. Ob upoštevanju navedenega – da torej pritožnica zahteve po podrobnejši utemeljitvi ni izzvala s svojo obrambo – se izkaže sicer skopa obrazložitev sodišč o žaljivem pomenu spornih zapisov za ustavnopravno zadostno. Zato je Ustavno sodišče pritožničin očitke o nezadostni obrazloženosti teh stališč kot očitno neutemeljenega zavrnilo.

26. Ker pritožnici pravica do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave v delu, ki se nanaša na dolžnost objave sodbe in preklica trditev o udeležbi pritožnika pri aferah veliki pok in Depala vas, ni bila nedopustno omejena in ker sta očitno neutemeljena tudi njena očitka o kršitvi ustavnih procesnih jamstev iz 22. člena Ustave (medtem ko pritožnica očitka o kršitvi pravice iz 14. člena Ustave ni posebej utemeljila), je Ustavno sodišče ustavno pritožbo v tem delu zavrnilo (2. točka izreka).

O vrednotenju zapisa glede upravljanja stečaja Elana

27. Po oceni sodišč gre za trditev o dejstvih tudi pri zapisu, da je tožnik "stečajni postopek Elana vodil toliko časa, da so varčevalci Les banke po malem že pozabili, kdo jih je pravzaprav okradel". Prvostopenjsko sodišče je ocenilo, da gre za insinucijo, da je tožnik namenoma vodil postopek stečaja tako dolgo, da so upniki Les banke po malem pozabili, kdo jih je okradel, da je torej vedoma prikrikl tatu. Ta pomen je očitno sprejelo tudi Višje sodišče – od njega se vsaj ni distanciralo. Vendar obravnavani zapis povprečnemu razumnemu bralcu, ki je merilo pri vrednotenju vsebine oziroma pomena sporočila,⁵⁴ očitno ne sporoča edino tega – tudi ob upoštevanju, da bo to v obravnavani zadevi glede na vrsto "medija" praviloma volivec oziroma simpatizer pritožnice. Zapis ima namreč (tudi) očitno pomen opozarjanja na počasno vodenje stečaja brez tožnikovega naklepa vplivanja na pozabo, ki je ponazorjeno s posledico časovne oddaljenosti med nastankom zapadlega dolga in plačilnim epilogom: pozabo vzroka oziroma povzročitelja. Izraz o

⁵⁴ Prim. 16. točko obrazložitve odločbe št. Up-530/14. Glej tudi K. Wegner in C. Schmelz v: H.-P. Götting in drugi, nav. delo, str. 497.

pozabi je mnenje, krajo pa je treba razumeti simbolno, namreč kot prikrajšanje upnikov, ki je pač po logiki stvari nepošteno (ljudsko: kraja). Gre torej za t. i. *value-laden* izjavo, za vrednostno obremenjeno trditev o dejstvih oziroma mešano mnenje.⁵⁵ To pa terja skladno z ustaljeno presojo ESČP do izjavitelja in njegove svobode izražanja prizanesljivejši pristop kot v primeru, ko gre za čisto trditev o dejstvih.⁵⁶

28. Sodišči sta s svojim izhodiščem, da gre za trditev o dejstvih s kvalificiranim pomenom naklepnega ravnanja, presojali, ali je imela pritožnica podlago za verjetje v resničnost tega pomena, ne pa, ali je imela dovoljšno podlago v dejstvih (*sufficient legal basis*) za t. i. mešano mnenje in nekvalificiran pomen, namreč, da so zaradi (resnične) dolgotrajnosti stečajnega postopka Elana, katerega upravitelj je (resnično) bil tožnik, "varčevalci Les banke po malem že pozabili, kdo jih je pravzaprav okradel". Zaradi bistveno preozko ovrednotenega pomena sporne izjave sta torej sodišči izhodišče tehtanja pravic v koliziji zasnovali tako, da je to učinkovalo v škodo pritožnične pravice do svobode izražanja.⁵⁷ S tem sta kršili prvi odstavek 39. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče izpodbijani sodbi v delu, ki se nanaša na zapis o tožnikovem upravljanju stečaja Elana, razveljavilo in zadevo v tem obsegu vrnilo sodišču prve stopnje v novo odločanje (1. točka izreka).

29. Sodišče prve stopnje bo moralo v ponovljenem postopku oceniti, ali je imela pritožnica za sporočilo, kakršno je po oceni Ustavnega sodišča očitno in ki ima elemente mnenja (opozarjanje na počasno vodenje stečaja Elana in v zvezi s tem podano mnenje o pozabi upnikov Les banke, kdo jih je pravzaprav oškodoval), dovoljšno podlago v dejstvih. Iz obrazložitve prvostopenjske sodbe se za zdaj nakazuje, da ni odsotna vsakršna povezava med varčevalci Les banke in stečajem Elana. Kakšna je bila ta povezava in ali je bila zadostna, pa bo moralo sodišče prve stopnje v ponovljenem postopku še oceniti. Doslej se je namreč omejilo le na tisto drugo sporočilnost (vedoma, naklepno, kraja, razumljena dobesedno).

30. Ker je Ustavno sodišče razveljavilo izpodbijani sodbi v spornem delu že zaradi ugotovljene kršitve pritožnične pravice do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave, se v tem delu ni spuščalo v presojo drugih zatrjevanih kršitev ustavnih pravic.

⁵⁵ Prim. 33. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Karsai proti Madžarski* z dne 1. 12. 2009 in 68. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Tavares de Almeida Fernandes in Almeida Fernandes proti Portugalski*. Glej tudi C. Grabenwarter, nav. delo, str. 267.

⁵⁶ Tudi v nemškem prostoru velja, da uživa izjava v primeru, ko gre za mešanico trditve o dejstvih in vrednostne ocene, zaščito mnenja iz prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona (*Grundgesetz*) (K. Wegner in C. Schmelz v: H.-P. Götting in drugi, nav. delo, str. 494).

⁵⁷ Še posebej pri izjavah, podanih v okviru politične debate, je treba paziti, ali jim ni mogoče pripisati širšega, ne le dobesedna pomena (prim. sodbo ESČP v zadevi *Lombardo in drugi proti Malti*, 59. točka obrazložitve).

C.

31. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS v sestavi: podpredsednica dr. Etelka Korpič – Horvat ter sodnica in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Rajko Knez, dr. Špelca Mežnar, dr. Marijan Pavčnik in Marko Šorli. Prvo točko izreka je sprejelo soglasno. Drugo točko izreka je sprejelo s petimi glasovi proti enemu. Proti je glasoval sodnik Šorli, ki je dal odklonilno ločeno mnenje.

dr. Etelka Korpič – Horvat
Podpredsednica